

Under vintern 2014 tillfrågade styrelsen för Ing 2 kamratförening överste Anders Widuss, om möjligheter att, få en personlig artikel från hans tjänstgöring i Afghanistan. Anders lovade att återkomma i samband med att han hade "Påskledigt" och artikeln skrevs och översändes till styrelsen i slutet av april.

Ett stort tack från Ing 2 kamratförening till Anders för arbetet och därmed en möjlighet för oss på "hemmaplan" att få del av en intressant och spännande läsning.

Lennart Blom
ordförande

(Foto: Anna Lindh, PAO FS 26)

Artikelförfattaren, överste Anders Widuss, gjorde värnplikten som KB alling vid 1.Komp/Ing 2 1983-84.

Anders var regementet troget till och med sin kompanichefstjänst 1994-95.

Parallellt innehade Anders krigsbefattningar från plutonchefs- till bataljonchefstjänst.

Efter Teknisk chefskurs 1995-97 har Anders tjänstgöringen huvudsakligen skett i HKV (varav merparten vid det som idag benämns Ledningsstaben), i kombination med förbandstjänst bl a som:

- *Chef I 19/Ingbat 2002-2004*
- *Chef SWEDEC 2007-2010 och*
- *utlandstjänst i Kosovo och Afghanistan.*

Fritidsintressen är allt som förbränner högoktanig bensin. Är förstas medlem i Ing 2 kamratförening.

Rådgivare (Senior Advisor) vid organisationen OCCR

Av överste Anders Widuss

Efter nyligen fullgjord tjänstgöring skriver jag några rader om hur det är att vara rådgivare (Senior Advisor) vid organisationen OCCR samt även om andra intryck från Afghanistan.

Vad är OCCR? Med en grov förenkling kan man säga att medan vi i Sverige har en ansvarsfördelning som innebär att Försvarsmakten har att hantera externa hot och polisen interna dito, så fokuseras i Afghanistan i princip alla säkerhetsstrukturers ansträngningar på hantering av hot och risker inom landet. Detta gör behovet av samordning stort, vilket förstärks av att det finns en handfull parallella polisstrukturer, om än med delvis olika uppgifter. Därför har s.k. Operations Coordination Centers inrättats på regional (OCCR) och provinsial (OCCP) nivå.

De bemannas av armén och de olika polisstrukturerna och har som huvuduppgifter, dels att koordinera den gemensamma operativa planeringen, dels att över tid hålla en uppdaterad lägesbild som samtliga säkerhetsstrukturer kan ta del av. Vissa, men inte särskilt många, likheter med vårt svenska MSB således.

OCCR leds av en erfaren afghansk generalmajor och strukturen är G-indelad i likhet med internationella/utländska staber för markstridsförband. Totalt arbetar c:a 50 officerare och NCO:s på OCCR.

Nu något om hur det afghanska samhället fungerar, också detta starkt förenklat. En liten påminnelse: utgående från profeten Muhammeds förehavanden på 600-talet är det nu år 1393 enligt afghanernas tideräkning.

Skälet till att detta nämns är att årtalet är mer talande för en jämförelse än man i förstone tror. Det finns många likheter med den tillvaro som beskrivs i Jan Guillou's Arn-böcker med en svag stat, starka ätter ledda av mäktiga män, svårigheter att få lagen att gälla över landet, en hederskultur, bortgifte utgående från ekonomiska och andra "familjestategiska" utgångspunkter, samling vid tinget för att lösa tvister m.m.

Här kallas det klaner eller släkter, mäktiga män styr i realiteten, hederskultur gäller, flickor bestämmer i regel inte vem de ska gifta sig med och tinget kallas shura.

Självfallet finns även stora olikheter, inte minst tekniskt, för man kunde varken se mobiltelefoner, facebookanvändare eller vita Toyota Corollor (Afghanistans ojämförligt vanligaste bilmodell) i Arn-filmerna.

Med västerländsk måttstock har man ofta svårt att organisera arbetet effektivt, att fördela uppgifter och ansvar. Dels hänger detta samman med oviljan att delegera - chefen bestämmer "allt" - men också för att man inte haft någon industriell revolution med påföljande konkurrens, vilket lett till den effektivitetsjakt som vi är vana vid.

Detta går ofta igen i krigföringen som generellt är tämligen primitiv, både på taliban- och på armésidan. Ett talibanöverfall består ofta av att en inte alltför stor grupp män som förstås nyttjar de vapen de har, snabbt skjuter på sitt tänkta mål och därefter drar sig undan. Större komplexa operationer är direkt ovanliga men i långa loppet kan ju även många små nålstick med bl.a. hemmagjorda bomber ge effekt.

Allt möjligt viktigt i Afghanistan är upphängt på mäktiga män. Man behöver ibland påminna sig om att det inte finns någon opartisk och oberoende och rimligt välutbildad tjänstemannaskara som "bär upp" offentliga och privata organisationer och som "tjänar folket".

De som styr är mäktiga män i ständiga maktkamper, vars rikedom många gånger kommer sig av möjligheten att "ta procent" på allt inom "sitt" område.

Afghanistan hamnar regelmässigt i den absoluta botten av världens alla länder då korruptionsgraden bedöms. Detta är (bör i alla fall vara) en huvudvärk i nyttjandet av biståndsmedel och något som måste uppmärksammas när militära enheter samarbetar med lokala befattningshavare.

Eftersom det mesta är upphängt på mäktiga män är kontakter synnerligen viktigt. Kontakter och släktband styr som regel tillsättningar, vilket förstås många gånger leder till tveksam kompetens även på mycket ansvarsfulla befattningar. Inte meritokrati, således.

Självfallet lider många, som av egen kraft och kompetens "skulle kunna bli något", av dessa förhållanden som också är till förfång för landets utveckling.

Nåväl, hur är det då att arbeta med afghanerna? I mitt team – OCCR Advisory Team – har vi en mycket god relation till "våra" afghaner. I princip alla är glada och hjärtliga och hälsar med en riktig rallarsving så händerna smäller ihop i hälsningen, vilket är ett tecken på uppskattning. Många säger efter bästa förmåga "Good Morning! How are you?" varje gång vi möter dem på morgonen. De bjuder alltid på té och skulle med största sannolikhet bjuda hem oss på middag om våra regler tillät det.

Vad innebär rådgivning (advising)? En första fråga man bör ställa sig är: hur intresserad hade jag själv varit av att ha en rådgivare hos mig varje dag i flera år? Svaret torde för de flesta vara ganska givet och slutsatserna av detta är att det alltid finns ett stort behov av att känna av hur mottagaren av rådgivningen ser på sig själv, sin situation och på behovet av rådgivning/"bollplankande".

Måhända en självklarhet, men: rådgivaren är där för att bistå mottagaren i hans faktiska situation och utgående från de faktiska förutsättningarna. Därmed blir kommentarer av typen "in Sweden, we do it like this" mycket sällan relevanta.

En i grunden mycket god relation mellan rådgivaren och mottagaren, där den senare har/får stort förtroende för den förstnämnde, är helt avgörande. Utan denna relation blir mottagligheten för dialog och rådgivning mycket begränsad. Situationen försvåras till del av att det var sjätte månad "brakar in" en ny rådgivare, varvid relationsdelen behöver starta om från "ruta ett" igen.

En annan framgångsfaktor är, som regel, att ha en mycket indirekt approach i själva arbetet: en konstruktiv dialog där mottagaren känner att han (för hittills har det

enbart handlat om män) på ett initierat och förtroendefullt sätt kan bolla de för honom viktigaste frågorna, är av stor betydelse. Bäst är förstås om mottagaren själv kommer fram till lösningen/vald handlingsväg eller åtminstone har uppfattningen att det var så det gick till.

Förhoppningsvis utan att det övertolkas, så finns vissa likheter med den roliga gamla engelska serien "Yes, minister", där rådgivarens (statssekreterarens) uppgift var att få ministern att tro att det var han (ministern, alltså) som var handlingskraftig och som av egen kraft fattade de avgörande besluten.

Lyckligtvis har det från första början fungerat mycket väl med "min" general, dvs. chefen för OCCR, som jag var personlig rådgivare till. Jag hade dagliga förtroendefulla samtal med honom. Oftast är bara han, jag och tolken närvarande.

(Foto: Anna Lindh, PAO FS 26)

Bild 1: General Sayadi (Director OCCR) och överste Anders Widuss (Senior Advisor) under sedvanlig daglig dialog

Samtalen kunde handla om allt möjligt: Afghanistans framtid och behov av samhällsutveckling, utmaningar för organisationen OCCR, besvärliga individer, hans krämpor.

Generalen är ovanlig, i positiv mening. Han är välutbildad och har både officers- och journalistexamen, han är logisk och eftertänksam och mild i sin framtoning. Det gör att hans chef i sin tur tycker att han är en svag ledare. Den senaste tiden har samtalen fokuserats dels på presidentvalet (och OCCR uppgifter i anslutning till detta), dels på det inre livet i OCCR. Det finns mycket man skulle kunna göra för att

förbättra arbetsrutiner, tydliggöra ansvar och förhoppningsvis få flera medarbetare att växa. Emellertid måste ju generalen och hans närmaste "köpa" att det finns behov av utveckling så min förhoppning är att han fortsätter att vara lika positiv framöver som han varit till de resonemang vi hittills fört.

Vad har teamet åstadkommit? Här gäller det att inte förhäva sig – flertalet OCCR-medarbetare är mycket kunniga och erfarna officerare eller poliser - men förhoppningsvis har ett antal bestående insatser gjorts. Teamet arbetar efter ISAF:s s.k. TAA-koncept, där TAA står för Train, Advice, Assist.

Vi har satsat mycket på utbildning (dvs. Train-delen), bl.a. avseende planering och nyttjande av UAV och indirekt eld, på installation och nyttjande av en kartdatabas med tillhörande kartverktyg, på grundläggande datorutbildning inklusive den vanligaste programvaran, på grundläggande engelskautbildning samt på utbildning och dialoger om de främsta styrdokumenterna, bl.a. den s.k. SOP, dvs OCC-systemets "arbetsordning".

Utbildningen har tagits emot mycket positivt. Riktigt roligt är att de flesta nu försöker prata lite engelska med oss. Rådgivningen (dvs. Advice-delen) sker med en uppdelning av mina rådgivare (advisors) efter den stabsstruktur som OCCR har. De har i det närmaste dagliga kontakter med sina respektive mottagare, som emellertid är mottagliga i ganska varierande omfattning, även om relationen i grunden är mycket god till dem alla. Avseende annat stöd (Assist-delen) så bistår vi efter bästa förmåga under det att OCCR medarbetare löser sina huvuduppgifter inom koordinering av planering respektive upprätthållande av en adekvat lägesbild.

(Foto: Anna Lindh, PAO FS 26)

Bild 2: Interiörbild från OCCR TOC, där vakthavande befäl beskriver läget för en av rådgivarna i OCCR AT

Det bör i sammanhanget nämnas att hela ANSF (= Afghan National Security Forces, dvs armén och polisen) skötte säkerheten med den äran inför och under den nyligen genomförda (första) presidentvalsomgången, varvid mängden incidenter och attentat inte var stort mer än "vanliga" dagar i Afghanistan.

Alla enheter har av ansvariga i Kabul fått rättmätigt beröm, så även OCCR som dels fungerade som koordineringsansvariga för planeringen av säkerhetsoperationerna, dels utgjorde huvudledningsplats för samtliga ANSF Commanders på operativ nivå under själva valet.

Hur ser framtiden ut för ISAF och ANSF? Av flera skäl drar NATO (ISAF) successivt ner efter många års operationer i Afghanistan. Ansvar för säkerheten är sedan länge överlämnad till de afghanska myndigheterna och ISAF har endast en stödjande roll. I framtiden avses det endast satsas på rådgivning, dock förutsatt att det bilaterala avtalet (BSA) mellan Afghanistan och USA verkligen undertecknas.

Som bekant har hittillsvarande presidenten Karzai valt att inte underteckna det avtal som ska ersätta det nuvarande, vilket löper ut vid kommande årsskifte.

Detta medför att samtliga ISAF-länder bedriver parallell planering: dels en starkt reducerad närvaro med fokus till rådgivning (och de stödfunktioner som krävs för att denna ska fungera), dels det s.k. "noll-alternativet", vilket innebär fullständigt tillbakadragande vid årsskiftet om inte BSA undertecknas.

Nuvarande svenska kontingent är på c:a 300 personer och nästa blir på färre än 50. Det är egentligen bara OCCR Advisory Team som överlever den svenska neddragningen, då nästan alla (de få) kvarvarande resurserna kommer att inriktas på rådgivning. Vad som sker på svensk sida efter årsskiftet är ännu för tidigt att säga.

Sammantaget är rådgivningsverksamheten efterfrågad, intressant och mycket givande. Vår förhoppning är att vi bidragit "någon millimeter" till utvecklingen.

Jag vill varmt rekommendera rådgivningsverksamhet som alternativ till vanlig internationell förbandsverksamhet eller stabstjänst för den som känner sig kunna svara upp mot mottagarnas förväntningar och behov.

Anders Widuss,

Till nyligen Senior Advisor och chef för OCCR AT